“KŪRYBINIŲ PARTNERYSČIŲ” MODELIU PAGRĮSTO UGDYMO INOVATYVUMO TYRIMO REZULTATAI

I ETAPAS. **UGDYMO INOVACIJŲ KATEGORIZAVIMAS IR MOKYKLŲ ATRANKA GILUMINIAM TYRIMUI**

Dr.Artūras Deltuva

II ETAPAS. **GILUMINIS ATVEJŲ TYRIMAS**

Vilija Girgždė

Projekto koordinatorius dr. Viktoras Keturakis

Tyrėjų komanda:
Aida Bilevičienė, Jolita Gurskytė, Paulius Godvadas, Tania Gurova, Sandra Navickaitė, Rasa Paurytė, Olga Leikina

Inovacija - gyvas kurinys, stimuliuojantis pokyčius mokykloje

Kūrybiškumo mokykloje tyrimai

Kūrybinės partnerystės, kaip menininko kūrėjo ir mokytojo bedradarbiavimas mokykloje, tyrinėtas Didžiojoje Britanijoje (Hall, Thomson, 2005, 2007; K. Jones, 2010; K. Jones, Thomson, 2008).

Longitudinė kūrybinių pokyčių mokykloje studija atlikta S. Jones ir Hall, 2009; Thomson, Jones, Hall, 2009.

Rūpestis ir problema, paskatinusi tyrinėti menininkų ir mokytojų bendradarbiavimą Didžiojoje Britanijoje, **mokiniai žiūri neigiamai į mokyklą** ir **nebesidžiaugia mokykla ir mokymusi** (Pell ir kt., 2007).

Motyvacija išlieka aukšta, orientuojantis į išorinius kriterijus (pvz. egzaminus), bet:

- *mokiniai abejingi kitoms, nesusijusioms su apibrėžtais kriterijais, pastangoms;*

- *vidinės motyvacijos dalis - pažinti, sužinoti, įsisavinti, patirti, pasidžiaugti - menkėja* (Galton,2008).

SĖKMINGO MOKYMOSI
SĄLYGOS
PALANKI APLINKA
MEILĖ SAU
Kai įdomu
SUDOMINTI (ĮDOMU MOKINTIS)
MOKYTOJAS IŠ PAŠAUKIMO

SĖKMINGO MOKYMOSI
BŪDAI, IDĖJOS
ASMENYBĖS UGDYMAS
TIKSLŲ TURĖJIMAS
MAŽINTI KONKURENCIJA
NORAS
MOKSLAS GYVENIMIŠKA APLINKA
PASITIKĖJIMAS SAVIMI

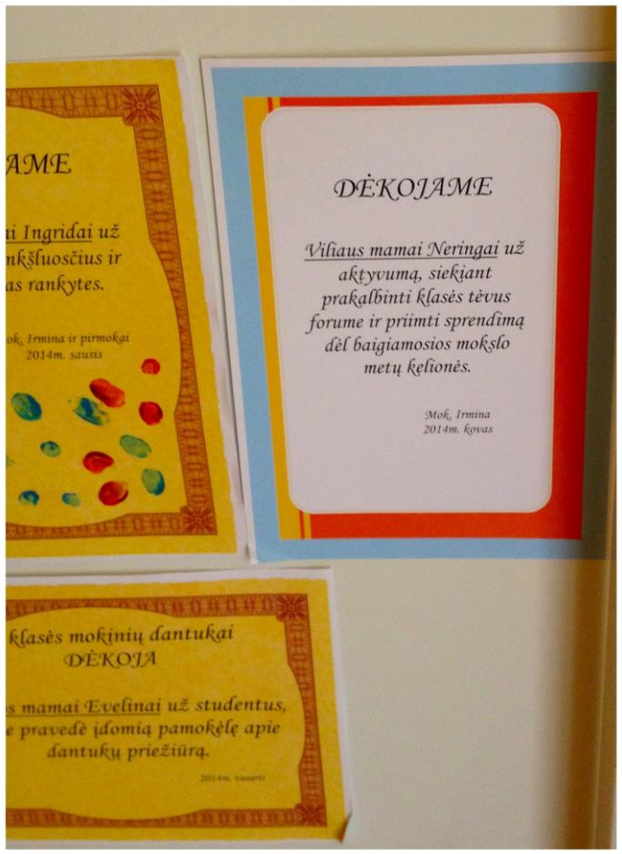

kūrybinės partnerystės

Tyrimo tikslas

Kūrybinių partnerysčių modeliu pagrįsto ugdymo inovatyvumo tyrimas skirtas atskleisti ir įvertinti:

- projekto procesų ir produktų naujumą, originalumą ir jų perkėlimo galimybes,
- užfiksuoti vertingiausius inovatyvius procesus, skleistinus kaip metodinė medžiaga kitoms mokykloms ir mokytojams.

Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, iš ko susideda „inovatyvus ugdymas“.

Tyrimo dizainas

Ugdymo inovacijos patirtis 20 mokyklų
Fenomenologinė analizė

Ugdymo inovacija apibrėžta iš projekto dalyvių patirties

Ugdymo inovacijos raiška 5 mokyklose
Etnografinis atvejų tyrimas

Tyrimo apimtis

I etapo metu dalyvavo daugiau nei 200 mokinių 20 fokus grupėse, 20 mokytojų ir 20 administracijos vadovų. Interviu ir fokus grupės truko daugiau nei 80 val.

II etapo metu dalyvavo 5 mokyklos. Darbui buvo skirta:

8 val. tyrimo planavimui,

1400 val. duomenų rinkimui ir pirminiam analizavimui,

8 val. kokybės susitikimams

240 val. analizei,

Iš viso **1656 val.** individualaus ir komandinio tyrėjų darbo.

Fenomenologinės analizės rezultatas

Ugdymo inovacija:

- intensyvus, išgyvenimų, kantrybės, gebėjimo priimti iššūkius ir valdyti įtampas, reflektuoti ir spręsti reikalaujantis, bei nuolat kintantis procesas;

- tai procesas, kurio metu pastebimas kintantis mokytojų požiūris į mokymosi būdą, mokinius, į savo galimybes, mokytojams kylantis noras priimti iššūkius, dirbti kūrybiškai ir tobulėti;

- pastebimas įgalinančių mokymosi formų naudojimas, apimantis mokinius reflektuoti skatinančius metodus bei lygiavertį santykį;

- pastebima ugdymo inovacijų vertė, kuri suvokiama kaip bendrojo ugdymo ir kūrybinių partnerysčių veiklų ir rezultatų integracija, arba kaip suvokti tokios integracijos iššūkiai; kaip išliekantys emociniai, mokymosi, santykiuose, vietinės bendruomenės gyvenime ir dokumentuose atsispindintys rezultatai;

- pastebima dinamiška sąveika su ,,kitais”– iš už sistemos ribų atėjusiais asmenimis ir organizacijomis;

- pastebimas nors ir fragmentiškas, tačiau mokiniams, mokytojams ir administracijai svarbus tėvų dalyvavimas ugdymo inovacijoje;

- pasirinkimo motyvai dalyvauti veikloje paveikia ugdymo procesus.

I etapo rezultatai

Mokyklų atranka giluminiam tyrimui.

PRIEDAS A

1 Lentelė. Mokyklų vertinimas pagal duomenų apie kriterijus raišką

Tyrinėjančios mokyklos	Tyrėjas	Kriterijai							
		Bendrojo ugdymo ir Kūrybinių partnerysčių integracija	BU ir KP integracijos iššūkiai	Refleksijos naudojimas ugdymo procese	Mokinių įgalinimo faktorius	Besikeičiantis mokytojų vaidmuo	Kūrybinių metodų taikymas ir jų tikslingumo supratimas	Administracijos pagalba	Vidurk-is
I	P	3	2	2	1	1	2	3	2,0
II	A	2	1	1	0	0	2	2	1,1
III	S	1	0	0	0	1	2	1	0,7
IV	O	1	3	2	1	2	1	1	1,6
V	J	1	1	1	1	3	3	1	1,6
VI	T	3	3	2	3	2	2	2	2,4
VII	S	1	3	3	2	3	3	2	2,4
VIII	O	3	1	0	2	1	2	1	1,4
IX	J	1	1	1	2	1	2	1	1,3
X	R	1	1	1	2	1	2	1	1,3
Pokyčių mokyklos									
XI	S	3	1	3	3	3	3	2	2,6
XII	A	3	2	1	1	2	3	2	2,0
XIII	T	1	3	1	3	2	1	3	2,0
XIV	A	2	2	1	2	3	2	2	2,0
XV	T	3	3	2	3	2	2	2	2,4
XVI	R	2	3	3	3	3	2	2	2,6
XVII	P	2	3	1	3	1	2	3	2,1
XVIII	J	3	3	3	2	3	3	3	2,9
XIX	R	3	2	2	2	1	3	3	2,3
XX	A	2	2	3	2	3	3	2	2,4

I etapo rezultatai

Dalyvaujančiųjų patirties pagrindu išskirtos 7 ugdymo inovacijų kategorijos

II etapo rezultatai

Ugdymo inovacijos patirtis 20 mokyklų

Ugdymo inovacija

Ugdymo inovacijos raiška 5 mokyklose

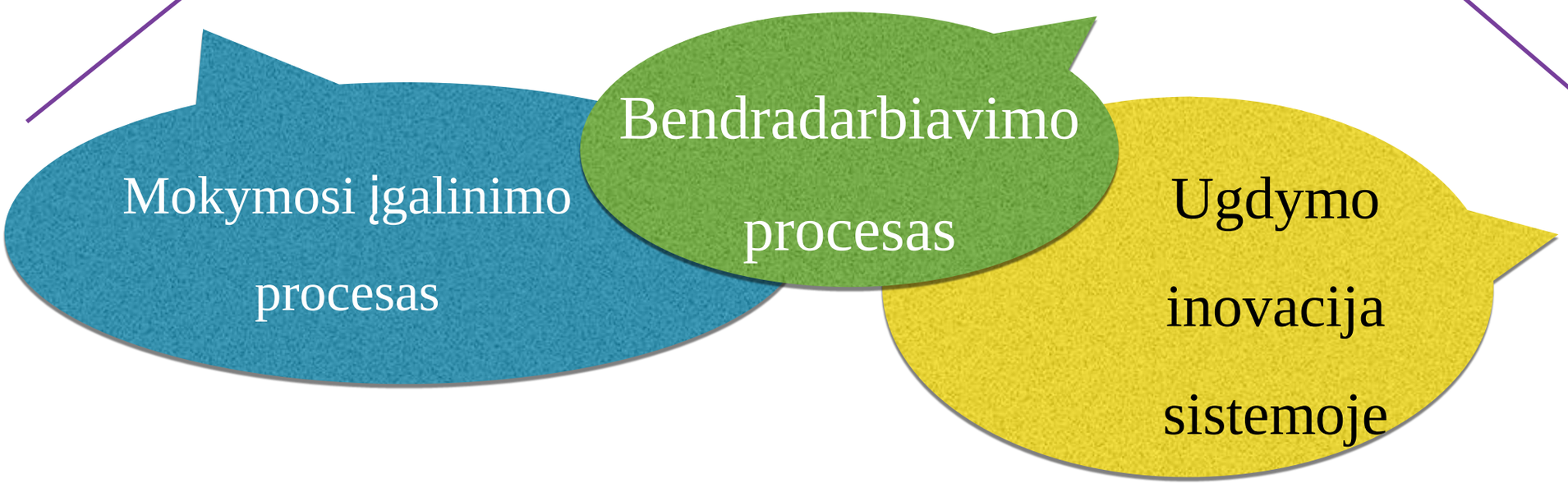

Kas bendra ugdymo inovacijos patirtyje 5 analizuotose mokyklose?

Mokymosi įgalinimo procesas

Mokinys

- Dėmesys mokinio asmenybei.
- Keičiasi motyvacija nuo išorinių svertų prie vidinių tikslų siekimo.

Mokytojas

- Iššūkių inovatyviai dirbant turi ne tik mokiniai, bet ir mokytojai. Mokytojas keičiasi tada, kai pats dirba kūrybiškai. Mokytojo vaidmuo keičiasi į pagalbininką, pašnekovą.

Mokykla

- Keičiasi santykiai mokyklos bendruomenėje.
- Atvira naujovėms mokykla susiformuoja palaipsniui, įsitraukiant vis didesniam mokytojų skaičiui, keičiantis mokytojų nuostatoms.

Ugdymo inovacijas riboja:

- sustabarėjusios mokytojų nuostatos,
- neaiškus mokymosi tikslas, supriešinantis žinių ir asmens tobulėjimo uždavinius,
- mokymo turinys ir metodai neatitinka mokinių poreikių,
- per griežtas sekimas standartais,
- formalus požiūris į skiriamą laiką,
- neapmokamas ugdymo darbas,
- lūkestis, kad kūrėjas vienintelis duos kūrybiškumo idėjų,
- mokytojai ir mokiniai neturi žodyno, kaip įvardinti procesus, kas su jais vyksta mokymosi procese,
- atsargus visuomenės požiūris į naujoves.

Bendradarbiavimo procesas

- Kad vyktų bendradarbiavimas, reikalingas **tikslas** ir **kryptis**.
- Bendradarbiavimo nauda tampa regima tada, kai praktikai ir mokytojai suderina savo veiksmus. Derinimasis yra ne tik **įsiklausymas**, bet ir **problemų sprendimas.**
- Bendradarbiavimas sėkmingas, kai įtraukiami visi mokymosi proceso dalyviai pagal jų gebėjimus, **kontaktas gyvas ir nenutrūksta atsiradus nesusikalbėjimui.**
- Bendradarbiavimas gerėja **bendradarbiaujant**.
- Bendradarbiavimo procesas stringa dėl mokytojo (kūrėjo) **emocinių kompetencijų** trūkumo.

Ugdymo inovacija sistemoje

- **Įgyvendinant bendrąsias programas bendrosios kompetencijos,** kurių reikia mokiniui baigus mokyklą, paliečiamos nenuosekliai.
- **Priklausomai nuo mokytojo interpretacijos, bendrosios programos yra orientyras arba kaustanti kūrybišką mokymąsi struktūra.**
- **Mokytojas blaškosi** tarp noro mokyti įdomiai ir “išeiti programą”.
- Esama **vertinimo sistema nepritaikyta individualumo ir kūrybiškumo** dimensijoms užfiksuoti.
- Esama vertinimo sistema neapima asmeninės mokymosi motyvacijos dimensijos. **Rezultatas moksleiviams ir mokytojams yra savęs išbandymas**, jis neatsispindi išoriniuose reikalavimuose.
- Neaiškūs ir besikeičiantys auditavimo kriterijai ir/ar auditoriaus interpretacijos **sukelia nerimo ir netikėjimo, kad jie gali padėti** pasitikrinti, ar teisingu keliu eina mokykla.
- Mokytojų **išsimokslinimas** universitete ir **įgūdžiai nepadeda mokytojui lanksčiai reaguoti** į pasikeitusius vaikų poreikius ir pažengusių technologijų aplinkybes.

“Pavyzdžiui, man kai pasakė - reikia vest: „nu, viešpatie,... gyvenime nesu mačius: lietuvių, biologija... nu, biologija gerai, bet lietuvių prie kūno kultūros – nu, kas čia dabar bus?“. Niekaip nesupratau, nuo ko pradėti <..> nesu mačius gyvenime. Nei dalyvavus, nei mačius. Niekas nieko neaiškino – kaip padarysi, taip. Bet žinokit, visi mokytojai turi tą patirti. Absoliučiai visi – kad pajaustų, kad pamatytų, kad išmoktų. (...) Visi privalo mokytis” (jFM-2(00:21:48:6).

– gimnazijos, integruojančios pamokas, mokytoja

Mokymasis vyksta, nepaisant mokyklos remonto.

1 atvejis
Gimnazija, integruojanti pamokas

Pradėti naudoti inovatyvius metodus rukdo mokytojo baimė, kad neišmokys to, ko reikia.

I atvejis radinių pvz.

Inovatyvūs darbo metodai KP metu "išlaisvina" mokinius.

Dėmesio skiriama emocijoms, jausmams ir geros atmosferos sukūrimui.

Pradeda keistis santykis, net ir su „sunkiomis” klasėmis.

Susidraugauja klasės. Mokytojas pats labiau atsiskleidžia kaip žmogus.

Santykiai tampa reikšmingesni.

Keičiantis santykiui, gerėja mokymosi rezultatai.

I atvejis radinių pvz.

Mokinių mintys	Mokytojų mintys
Įgyja daugiau gyvenimiškos patirties per integruotas pamokas	Suartino bendras reikalas
Sudomina iki šiol sunkiai suprantamas dalykas	Gyvenime pritaikoma informacija domina labiau.
Mokytis trukdo bendraklasių triukšmas, mokytojo bendravimas su mokiniu pagal nuotaiką ir netinkamas mokymo būdas	Geriau pažįstant mokinį, kaip asmenį, atsiranda daugiau pasitikėjimo juo
Jie nori aptarti savo patirtį, ką mokėsi ir ko išmoko, išgirsti asmeninį vertinimą, padiskutuoti pasipasakoti apie save	Orientacija vien tik į rezultatą trukdo pažinti mokinį

SIMETRIJA GYVENIME

- Sukinio simetrija (Rotational Symmetry). Tai kai objektas yra sukamas apie vieną tašką tam tikra kryptimi.

Kryptis nėra svarbi, nesvarbu ir kaip dažnai pasikartos objektas. Gamtoje tokią simetriją galima sutikti gėlių žieduose.

2 atvejis
Mažos bendruomenės mokykla

Klasėje vienu metu mokosi mažai moksleivių, vienoje mokosi 5, 6, 7 klasių moksleiviai.

"Gyvename kaip viena šeimyna”

II atvejis radinių pvz.

Mokinių mintys	Mokytojų mintys
Mokytojai yra linksmesni	Mokiniai pradėjo daugiau mąstyti, tapo sąmoningesni ir dėl to įsivertinimas jiems tinka
„Naujoji vertinimo sistema" jam padeda įsivertinti, realiai pasverti savo jėgas bei motyvuoja siekti tikslų	Mokiniai geba susieti žinias, daugiau vieni kitų klausosi ir bendradarbiauja, **pavyko įtraukti specialiųjų poreikių vaikus**
Dirbti grupėmis yra lengviau ir įdomiau, tuo metu jiems kyla įvairesnių minčių ir, rodos, nėra baimės klysti.	Aktyvūs metodai neišblaško vaikų, bet juos pažadina
„Kiekvieną dieną susitinka kaip giminės, kaip būtų labai senai pažįstami”.	“…kad ir ką aš bedaryčiau, jie visi dešimtukui nemokės, ir kad aš neturiu dėl to jaustis kalta, kankintis ir kankinti vaikus.”

3 atvejis:
gimnazija,
nustojusi sekti ir
pradėjusi kurti

Tikslas - ugdyti mokinių prisistatymo įgūdžius, iškalbą, drąsą

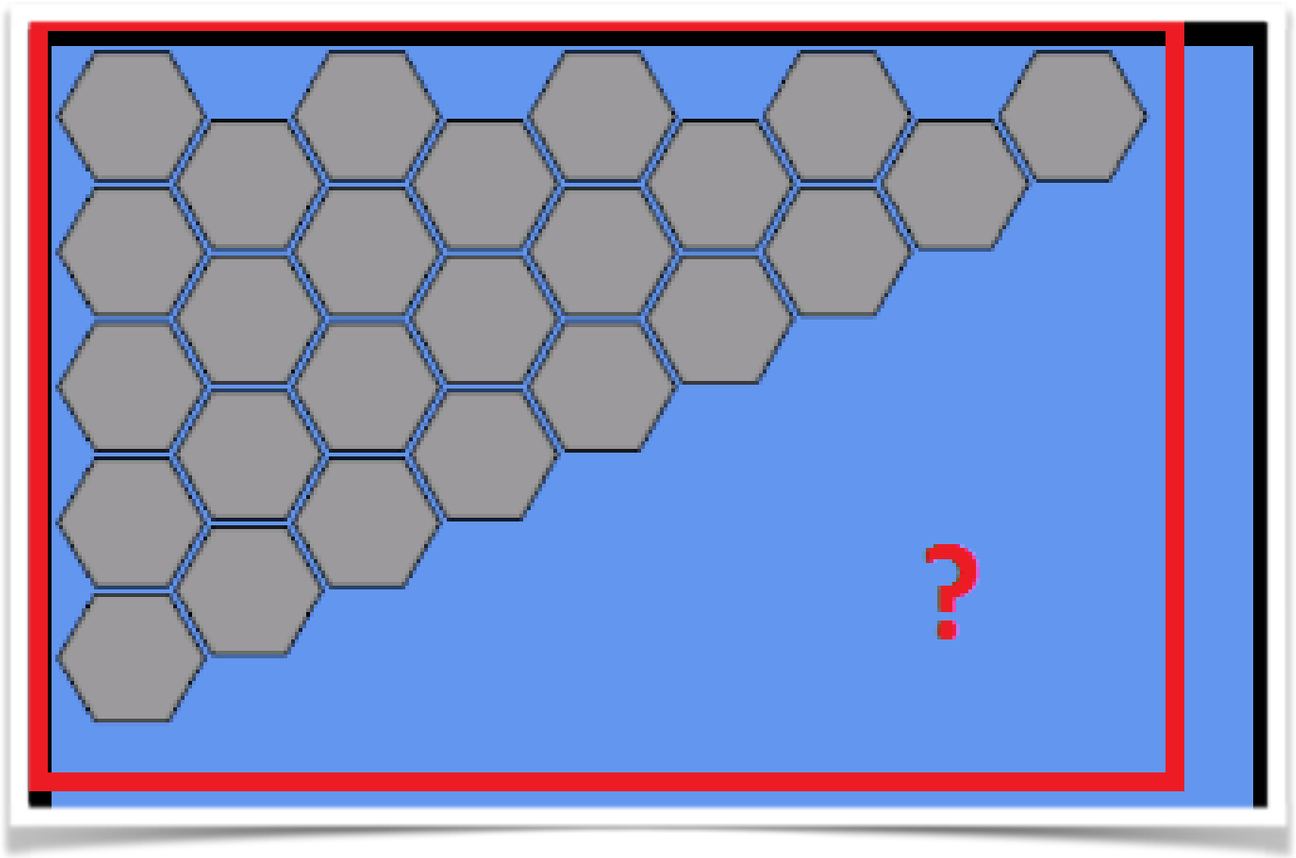

III atvejis radinių pvz.

- Pamoka iš mokytojų ir kūrėjų konflikto: **laikas kurti patiems.**

Mokykla dalyvauja projekte ne pirmus metus ir siekia geriausių rezultatų. Jaučiamas pasikartojantis ir pažįstamas nežinomybės jausmas. Mokytojai, remdamiesi ankstesne patirtimi, turi lūkesčių praktikams dėl jų gebėjimų, „sužibėjimo”. Kai lūkesčiai yra nekonkretūs, tikimasi „stebuklingo recepto”, o kai jo neatsiranda - nusiviliama.

Įprasmindami sunkią konflikto patirtį mokytojai prisiminė patarlę: „kas daug dirba – tas daug klysta. **Neklysta tie, kurie nedirba**“

4 atvejis
"Mes žinom, ką darom”

Mokykla turi savo požiūrį į mokymą, mokytojus, vaikus ir tėvų įtraukimą į ugdymo procesą

IV atvejis radinių pvz.

Mokytojai turi savo „vidinį” auditą: nesijausti blogai prieš save, kad ne viską padarei, prieš vaikus.

Asmeninis mokytojo tobulėjimas yra mokyklos prioritetas.

Kai kurie audito reikalavimai ir mokytojo požiūris sutampa, pvz., kad pamoka turi būti gyva.

Reikalavimas turėti pamokos planą, neįgyvendintas, nes nebuvo tikėjimo, kad padeda daryti pamoką kokybiškiau.

V atvejis Išlaukusi inovacijų“apsigyvenimo” mokykla

Pradžioje kai kurie mokytojai buvo skeptiškai nusiteikę, bet nenorėjusių dalyvauti niekas nevertė, tik kvietė pasižiūrėti veiklų. Pasižiūrėjus kai kurių požiūris pasikeitė. **Pamatymas labai sumažina priešpriešas.**

V atvejis radinių pvz.

Mokiniai apie mokytojų kūrybingumo kompetenciją

Mokytojams sunkiausia į veiklą įtraukti tuos, kurie yra nedrąsūs

Moksleiviai patys pasakė mokytojai, kad likusį pamokos laiką ji galėjo panaudoti refleksijai.

Mokiniai supranta, kad „mokytojai turi mokyti, o ne pasikalbėti su vaikais”.

Mokytojų spaudimas - vienas iš nekūrybingų ugdymo būdų.

Šioje mokykloje yra skatinama iniciatyva imtis veiksmų veikloms įgyvendinti, palaikomas požiūris, kad norint pasiekti, **reikia patiems labai stipriai stengtis, o ne laukti, kol kiti už tave padarys**.

Mokytojai nori pasitempti, nes keičiasi moksleivių reiklumas, vaikai jau patyrę, ir nesiseks su jais dirbti tradiciškai, **auga reikalavimai mokytojui gebėti mokyti inovatyviai**.

Tyrėjų interpretacija

Susidūrimas su skirtinga kūrėjų patirtimi sukelia “bangas"

“Bangos”

O jeigu aš nemokėsiu?

Kaip tai daryti kartu su kitu mokytoju?

Niekas už tai neatlygina…

Kaip būsiu vertinamas?

Ugdyti - mano pašaukimas

- Dėmesys mokinio asmenybei

Kaip rasti laiko?

Ar pakankamai gerai dirbu?

Kodėl turėčiau būti psichologu?

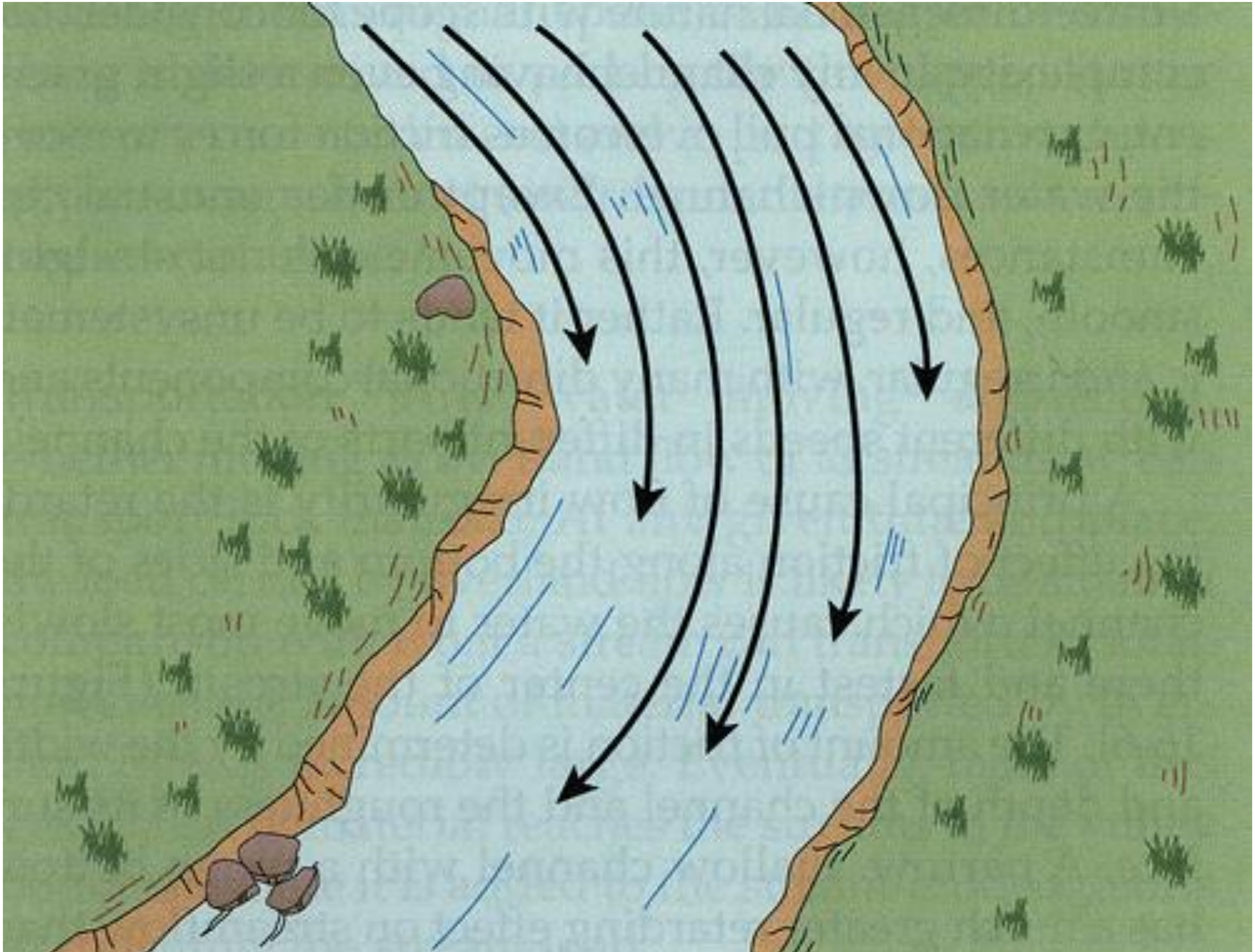

Dėl skirtingų patirčių atsiranda konfliktai

- *intra grupinis konfliktas*
  - užduoties ir palaikymo,
  - kognityviniai ir interesų;
  - santykių ir proceso;
  - mažumos reikšmė inovatyvumui
- *inter grupinis konfliktas*
  - dėl resursų,
  - grupės labiau konkurencinės nei individai.

įtampa=bendradarbiavimas

Ugdymo inovacija įsitvirtina ir stimuliuoja kitas inovacijas,

nes:

- įgalina mokytojus ir mokinius,
- susitiprina ryšius,
- parodo spragas sistemoje,
- remiasi lyderių iniciatyva.

Kadangi,
išeikvoja daug energijos neišspręstoms įtemptoms situacijoms,
neturi sisteminio ir asmeninio palaikymo,
neturi lyderių ir daugumos mokytojų įsijungimo,
nesuprastos klaidos,
nėra krypties naujiems iššūkiams,
ugdymo inovacija “užgesta”

Pastangos (išoriniai partneriai, mokytojai, administracija, mokiniai, tėvai, UPC)

Rekomendacija: pripažinti ir pamatyti, įvertinti kiekvieno indėlį, sudaryti sąlygas projektų, sitmuliuojančių ugdymo inovacijas tęstinumui, palaikyti eksperimentavimą.

Ugdymo inovacija kuriama grupės žmonių, kurie randa bendrą tikslą ir asmeninę prasmę, išmoksta derintis ir spręsti problemas, įtraukdami visus dalyvius, kuriama **besimokanti** mokykla

Rekomendacija: skatinti mokyklas, atradusias savo strategiją ir ją įgyvendinančias, reflektuojančias ir drįstančias pastebėti savo klaidas ir iš jų mokytis

Ugdymo inovacija neapsiriboja metodine instrukcija ir nėra įdiegiama greitai. Tai – mokykos vadovybės, mokytojų, mokinių, tėvų vidinių nuostatų virsmo, pasipriešinimo, susidūrimo su nežinia, diskusijų, derinimosi konfliktų ir ieškojimo tęstinis procesas.

Rekomendacija: organizuoti dalykinį, procesų, asmeninį palaikymą lyderiams, grupėms, mokytojams, turintiems klausimų

Mokytojai ir mokiniai paliečiami asmeniškai, keičiasi jų santykis ir iš naujo kyla klausimų apie ugdymo tikslus, mokytojo ir mokinio vaidmenis.

Rekomendacija: sudaryti sąlygas mokytojo įgalinimui

- laisvė kurti ir nuolat mokytis
- orientyrai,
- nuoseklumas tarp lūkesčių mokytojui, jo darbo vertinimo ir atlygio,
- mokytojo statusas visuomenėje,
- mokytojo asmenybės augimas.

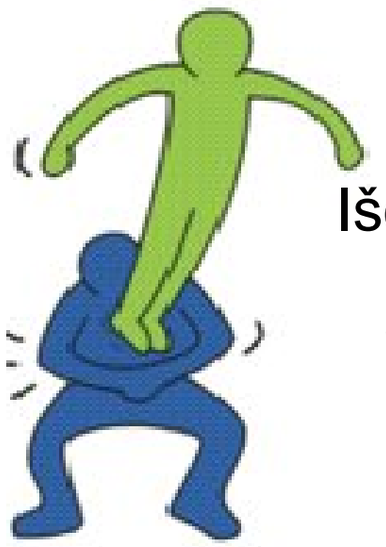

Išorinis partneris, suprantantis skirtingus mokyklos poreikius

Rekomendacija: išoriniai partneriai galėtų tapti kasdieniu reiškiniu - nuolatiniu mokyklos atsinaujinimo šaltiniu.

Rekomendacija bendrųjų programų kūrimui ir komunikavimui:

mažiau, nuosekliau,
įtraukiant
vidinę motyvaciją,
individualumą,
bendrųjų kompetencijų ugdymą.

"Tu ateini ir tu kartu su mokytoju mokini vaikus ir, aišku, mokaisi pats,
nes tu kažką naujo darai, savo kažkokius metodus, kūrybiškas praktikas pritaikai, suderini su mokytojų poreikiais, perteikti kažkokias žinias.
Tu irgi mokinies,
ir mokytojas mokosi,
nes mato, kaip galima kūrybiškai perteikti savo dalyką,
ir vaikai mokinasi,
vat,
viskas yra su mokslu susiję" (rlK-1#00:54:47-1#)."